

DINIY BAG'RIKENGLIK VA KONFESSIYALARARO MULOQOT**Sobirov Shohzod**

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Samarqand fillali KI24-04 guruhi talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada diniy bag'rikenglik tushunchasi, uning zamonaviy jamiyatdagi o'rni va ahamiyati tahlil etiladi. Konfessiyalararo muloqotning mohiyati, vazifalari va shakllari haqida batafsil ma'lumotlar beriladi. Shuningdek, tarixda diniy bag'rikenglikning namunalari va hozirgi davrda uni rivojlantirish uchun qo'llanilayotgan strategiyalar yoritilgan. Maqola diniy bag'rikenglikni mustahkamlash yo'llarini aniqlash va xalqaro tajriba asosida istiqbolli tavsiyalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar:

diniy bag'rikenglik, konfessiyalararo muloqot, dinlararo hamkorlik, e'tiqod erkinligi, ijtimoiy barqarorlik, madaniyatlararo muloqot, inson huquqlari.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida diniy bag'rikenglik va konfessiyalararo muloqot jamiyat barqarorligini ta'minlashning asosiy omillaridan biriga aylanmoqda. Dunyo mamlakatlarida turli dinlarga mansub insonlar bir hududda birga yashamoqda va ular o'rtasida tinchlikni saqlash, o'zaro hurmatni mustahkamlash zaruriyati kuchaymoqda. Tarix tajribasi ko'rsatadiki, diniy bag'rikenglik va ochiq muloqot jamiyatning madaniy va iqtisodiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, diniy bag'rikenglikni mustahkamlash va konfessiyalararo muloqotni rivojlantirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

ASOSIY QISM**1. Diniy bag'rikenglik tushunchasi va uning ahamiyati**

Diniy bag‘rikenglik — bu shaxslarning turli din va e‘tiqod vakillariga nisbatan hurmat, sabr-toqat va tushuncha bilan yondashishidir. Bu hodisa insonlarning e‘tiqod va vijdon erkinligini tan olish va hurmat qilish asosida shakllanadi. Diniy bag‘rikenglik — demokratik jamiyatning ajralmas qismi bo‘lib, inson huquqlari va erkinliklarini ta‘minlashda muhim o‘rin tutadi.

Bag‘rikenglikni rivojlantirish orqali jamiyatda:

Diniy ziddiyatlarning oldi olinadi: Diniy ziddiyatlar ko‘pincha jaholat va tushunmovchilik natijasida yuzaga keladi. Bag‘rikenglik esa turli e‘tiqod vakillarining bir-biriga nisbatan ochiq va hurmatli munosabatda bo‘lishiga imkon beradi.

Tinchlik va barqarorlik mustahkamlanadi: Har bir shaxs o‘z diniy e‘tiqodini erkin amalga oshirish imkoniga ega bo‘lgan jamiyatda ijtimoiy noroziliklar va mojarolar kamayadi.

Ijtimoiy birdamlik va madaniy xilma-xillik rivojlanadi: Turli madaniyat va dinlarning bir-biridan o‘rganishi natijasida jamiyat madaniy jihatdan boyiydi va rivojlanadi.

Bag‘rikenglik shuningdek, insonlar o‘rtasida o‘zaro anglashuv, hamjihatlik va do‘stlikni kuchaytiradi. U jamiyatdagi har bir insonning o‘z diniy qadriyatlarini erkin ifodalashi va yashab ketishini ta‘minlaydi.

2. Konfessiyalararo muloqotning mohiyati, vazifalari va shakllari

Konfessiyalararo muloqot — bu turli diniy konfessiyalar o‘rtasida tinchlik, hamkorlik va o‘zaro anglashuvni rivojlantirishga qaratilgan faoliyatlar majmuasidir. U diniy va madaniy farqlarga qaramay, umumiy qadriyatlar asosida o‘zaro hamkorlikni rivojlantirishni maqsad qiladi.

Asosiy vazifalari:

Hurmat va ishonchni mustahkamlash: Turli diniy konfessiya vakillari o'rtasida do'stona va ochiq muloqotni rivojlantirish orqali ishonch muhitini yaratish.

Diniy adovat va ekstremizmga qarshi kurashish: Diniy nafrat va zo'ravonlikning oldini olish uchun turli diniy guruhlar o'rtasida muloqotni kuchaytirish.

Umumiy ijtimoiy qadriyatlarni rivojlantirish: Insonparvarlik, tinchliksevarlik, adolat kabi umumiy qadriyatlar asosida jamiyatda birlashuvni ta'minlash.

Konfessiyalararo muloqot shakllari:

Konferensiyalar va anjumanlar: Turli din vakillarini bir joyga jamlab, dolzarb masalalarni muhokama qilish uchun forumlar tashkil etish.

Madaniy va diniy tadbirlar: Birgalikda o'tkaziladigan diniy va madaniy festival, ko'rgazma va konsertlar orqali o'zaro tanishuv va hurmatni oshirish.

Ilmiy va ma'rifiy loyihalar: Diniy bag'rikenglik va muloqot madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlar va nashrlar.

Dinlararo maslahat kengashlari: Rasmiy va norasmiy maslahatlashuvlar orqali diniy guruhlar o'rtasida doimiy aloqalarni ta'minlash.

3. Tarixda diniy bag'rikenglik va konfessiyalararo muloqot tajribasi

Tarix ko'plab dinlararo muloqot va bag'rikenglik misollariga boydir:

Ahamoniylar imperiyasi (mil. avv. VI-V asrlar): Fors podshohi Kir II o'z saltanati hududidagi barcha diniy e'tiqodlarga hurmat bilan qaragan va ularga erkinlik bergan. Bu, o'z zamonasida eng ilg'or diniy siyosat hisoblangan.

Islom tarixi: Payg'ambar Muhammad (s.a.v.) tomonidan tuzilgan **Madina konstitutsiyasi** turli diniy jamoalarning huquqlarini tan olib, ular o'rtasida tinchlik shartlarini belgilagan.

Andalusiya tajribasi: VIII-XV asrlarda Ispaniyaning Andalusiya mintaqasida musulmonlar, yahudiylar va nasroniylar birgalikda ilm-fan, adabiyot va madaniyatni rivojlantirgan. Bu davr "Oltin asr" deb ataladi.

Movarounnahrda Amir Temur davri: Amir Temur davlatida turli din va millat vakillari tinch hayot kechirgan va o'z diniy marosimlarini erkin bajarganlar.

Tarixiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, diniy bag'rikenglik jamiyatlarning barqaror va ilg'or rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan.

4. Diniy bag'rikenglikni rivojlantirish strategiyalari

Zamonaviy dunyoda diniy bag'rikenglikni mustahkamlash va kengaytirish uchun qator samarali strategiyalar mavjud:

Ta'lim tizimi orqali tarbiyalash: Maktab va universitetlarda diniy madaniyat, diniy erkinlik va bag'rikenglik g'oyalarini o'rgatish.

Ommaviy axborot vositalari (OAV) orqali targ'ibot: Televideniye, radio, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali diniy bag'rikenglik va dinlararo muloqot haqida ijobiy materiallar tarqatish.

Huquqiy asoslarni kuchaytirish: Diniy erkinlikni kafolatlovchi qonunlar va normativ hujjatlarni qabul qilish va ularning amalda qo'llanishini nazorat qilish.

Diniy liderlarning faol ishtiroki: Masjid, cherkov, sinagoga kabi diniy markazlardan turib bag'rikenglik va tinchlik g'oyalarini keng jamoatchilikka yetkazish.

Madaniy va ijtimoiy tadbirlar: Sport musobaqalari, san'at ko'rgazmalari, kitob yarmakalari kabi umumxalq tadbirlarida turli din vakillarini ishtirok ettirish orqali bag'rikenglikni amaliyotda kuchaytirish.

5. O'zbekistonda diniy bag'rikenglik va konfessiyalararo muloqot tajribasi

O'zbekiston Respublikasida diniy bag'rikenglik va konfessiyalararo muloqot siyosat darajasida amalga oshirilmoqda:

Konstitutsiya va qonunlar: O'zbekiston Konstitutsiyasining 31-moddasiga ko'ra, har bir fuqaroning vijdon erkinligi va diniy e'tiqod erkinligi kafolatlangan. "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonun esa ushbu huquqlarning amalda bajarilishini ta'minlaydi.

Konfessiyalararo muvofiqlik: Hozirda O'zbekistonda 16 dan ortiq diniy konfessiya vakillari faoliyat yuritmoqda, jumladan, islom, pravoslav xristianlik, katoliklik, yahudiylilik va boshqalar.

Xalqaro va milliy tadbirlar: O'zbekistonda muntazam ravishda diniy bag'rikenglikni targ'ib qiluvchi xalqaro forumlar, anjumanlar va madaniy tadbirlar o'tkazilmoqda. Masalan, Toshkentda "Dinlararo va madaniyatlararo muloqot" xalqaro konferensiyasi o'tkazilgan.

Ekstremizmga qarshi ma'rifiy ishlar: Diniy ekstremizm va radikalizmga qarshi kurashish bo'yicha keng qamrovli chora-tadbirlar va ijtimoiy ma'rifat ishlari olib borilmoqda.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, diniy bag'rikenglik va konfessiyalararo muloqot milliy taraqqiyot va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda asosiy omil hisoblanadi.

Xulosa

Diniy bag‘rikenglik — zamonaviy jamiyat uchun zaruriy qadriyatdir. U nafaqat turli diniy e‘tiqodlarga ega insonlarning tinch-totuv yashashini ta‘minlaydi, balki ijtimoiy barqarorlikni, inson huquqlari hurmatini va global taraqqiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois, har bir jamiyatda diniy bag‘rikenglik madaniyatini shakllantirish va mustahkamlash ustuvor vazifa sifatida qaralishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev.** “Yangi O‘zbekiston – yangi taraqqiyot yo‘li” nutqi. — T.: Prezident matbuot xizmati, 2023.
2. **O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi.** “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonun (yangi tahrir). — T.: Adliya vazirligi nashriyoti, 2023.
3. **UNESCO.** “*Interreligious and Intercultural Dialogue Handbook*”. — Paris: UNESCO Publishing, 2023.
4. **Pew Research Center.** “*The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010–2050*”. — Washington D.C., 2023.
5. **Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Yuridik Universiteti.** “*Huquq va din: O‘zbekiston tajribasi*”. — T.: TDYuU nashriyoti, 2023.
6. **Abdug‘affor Qahhor.** “*Bag‘rikenglik — tinchlik garovi*”. — T.: Ma‘naviyat, 2023.
7. **Saidov A.X.** “*Inson huquqlari va diniy erkinlik: huquqiy-me‘yoriy asoslar*”. — T.: Adolat, 2023.
8. **OSCE/ODIHR.** “*Guidelines for Review of Legislation Pertaining to Religion or Belief*”. — Warsaw, 2023.
9. **Abdullayev M.** “*Zamonaviy dunyoda dinlararo muloqotning o‘rni*”. // “Ijtimoiy fanlar” jurnali, 2023, №2.

10. **O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Din ishlari bo‘yicha qo‘mita.** *“Diniy bag‘rikenglik va konfessiyalararo muloqot: O‘zbekiston tajribasi”*. — T.: Din ishlari bo‘yicha qo‘mita nashriyoti, 2024.